1 FOR 50 Mafunzo ya Hatua Zinazofuata

Mahitaji ya Kila Mtoto

Mwongozo wa Mwalimu wa Familia na Wazazi

Somo la 4

MALENGO

- Kuzingatia mahitaji ya kimsingi ya watoto na jinsi wazazi wanaweza kusaidia kukidhi mahitaji hayo
- Kuelewa athari za kiwewe kwa watoto na mahitaji yao
- Kutambua hatua mahususi za kuwatunza watoto ambao wamepata kiwewe

MAELEZO YA SOMO

Somo hili linaangazia mahitaji ya watoto, mahitaji ambayo lazima yatimizwe ili kuwasaidia watoto wakue na kuwa kama Mungu alivyowaumba wawe. Washiriki wanagundua umuhimu wa mtoto mdogo kushikamana na wazazi wao ili kujenga uaminifu. Watoto wengi wanapopitia kiwewe, wazazi hutambua njia rahisi za kusaidia kushughulikia mahitaji changamano ya watoto wanapopitia uzoefu huu mgumu.

MUHTASARI WA SOMO

• Kujitayarisha: Utahitaji Nini?	10
• Mahitaji ya Msingi ya Watoto	15
• Umuhimu wa Kuambatanisha	10
• Kuelewa Kiwewe kwa Watoto	15
• Kuwasaidia Watoto Kukabiliana na Kiwewe	20
• Kumaliza	5
Takriban Jumla ya Muda	**75**

MAELEZO YA JUMLA YA MAANDALIZI

- Andaa moyo wako/omba
- Soma somo lote kabla ya wakati
- Fanya marekebisho inavyohitajika kwa mpangilio wako
- Kusanya nyenzo/vifaa

Maandiko yanayotumika katika somo hili:

- Zaburi 23
- Zaburi 34:17-18
- Yohana 13:34,35
- Warumi 12:4,5
- 1 Wakorintho 12:14-26
- 2 Wakorintho 9:8
- Waefeso 2:10
- Yakobo 2:15-17

Nyenzo/vifaa zinazohitajika kwa somo hili:

- Biblia
- Vidokezo vya Mshiriki
- Ubao mweupe au chati mgeuzo na vyombo vya kuandikia
- Karatasi tupu (karatasi 20-30)
- Mwanasesere/mdoli
- Kamba
- Nguo vigingi au klipu 15-20

KUJITAYARISHA

Dakika 10

Utahitaji Nini?

(Wagawe washiriki katika vikundi vya watu wanne hadi sita na uwape kila kikundi karatasi tupu. Elezea kwamba kikundi chao kimechaguliwa kuishi kwa wiki mbili mwezini. Usafiri utatolewa, lakini lazima waje na kila kitu kingine watakacho hitaji. Kila kikundi lazima kitengeneze orodha ya kila kitu watakachohitaji ili kuishi mara tu wanapofika kwenye mwezi.

Baada ya dakika chache kila kikundi kishiriki vitu vichache kutoka kwenye orodha yao na kwa nini waliamua kuvijumuisha. Himiza vikundi kushiriki majibu tofauti.

Kisha, ambia kila kundi litafute kipengee cha tatu kwenye orodha yao na kukiondoa. Jadili katika vikundi maisha yangekuwaje bila kipengee hiki. Je, wangekuwa na safari njema? Je, wangeokoka? Nini kingetokea? Ruhusu vikundi kadhaa kushiriki.)

Watu wote, ikiwa ni pamoja na watoto, wana mahitaji, na huenda mbali zaidi ya maisha rahisi. Katika somo hili tutachunguza mahitaji ya watoto, umuhimu wa jukumu la wazazi katika kusaidia kukidhi mahitaji ya watoto wao, na athari za kiwewe katika ukuaji wa watoto.

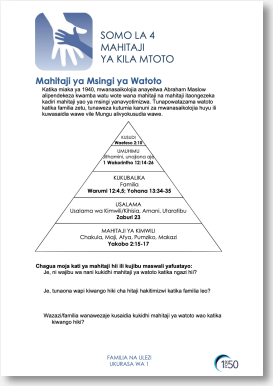
SOMO LA 4
MAHITAJI
YA KILA MTOTO

Mahitaji ya Msingi ya Watoto

Katika miaka ya 1940, mwanasaikolojia anayeitwa Abraham Maslow alipendekeza kwamba watu wote wana mahitaji na mahitaji tofauti yao ya kimsingi yanayotimizwa. Tunapowatazama watoto katika familia zetu, tunaweza kutumia kanuni za mwanasaikolojia huyu ili kuwasaidia wawe vile Mungu alivyokusudia wawe.

KUSUDI
Waefeso 2:10
UMUHIMU
Ufanisi, uvujamo ada,
1 Wakorintho 12:14-26
KUKUBALIKA
Familia
Warumi 12:4,5; Yohana 13:34-35
USALAMA
Usalama wa Kimwili/Kihisia, Amani, Utaratibu
Zaburi 23
MAHITAJI YA KIMWILI
Chakula, Maji, Afya, Pumzika, Makazi
Yakobo 2:15-17

Chagua moja kati ya mahitaji hii ili kujibu maswali yafuatayo:
Je, ni wajibu wa nani kukidhi mahitaji ya watoto katika ngazi hii?

Je, tunaona wapi kiwango hiki cha hitaji hakitimizwi katika familia leo?

Wazazi/familia wanawezaje kusaidia kukidhi mahitaji ya watoto wao katika kiwango hiki?

FAMILIA NA ULEZI
UKURASA WA 1
1150

MAHITAJI YA MSINGI YA WATOTO

Dakika 15

Katika miaka ya 1940, mwanasaikolojia anayeitwa Abraham Maslow alipendekeza kwamba watu wote wana viwango vya mahitaji na watakomaa hali mahitaji yao ya kimsingi yakitimizwa. Tunapowatazama watoto katika familia zetu, tunaweza kutumia kanuni hii ili kuwasaidia wawe vile Mungu alivyokusudia wawe.

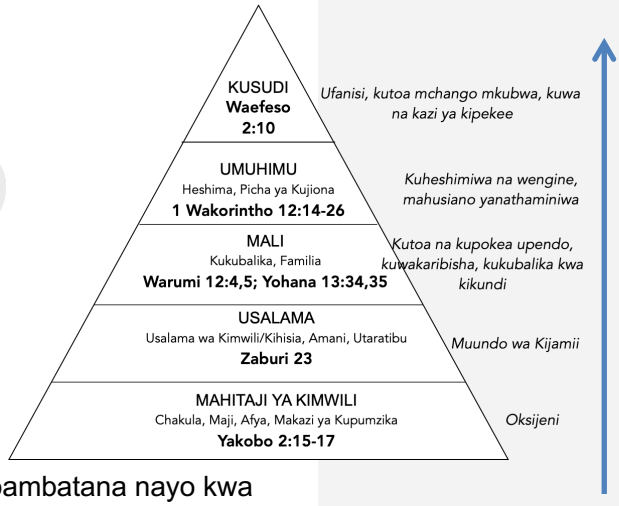

(Pitia mchoro huu wa Mahitaji na ueleze kila ngazi kuanzia chini, ikijumuisha kusoma Maandiko. Kwa kila ngazi toa mfano wa jinsi familia zinavyokidhi hitaji hili kwa mtoto.

Wagawe washiriki katika vikundi vitano. Panga **moja ya viwango vitano vya mahitaji** na Maandiko yanayoambatana nayo kwa kila kikundi na wafanye wajadili maswali matatu:

- **Je, ni wajibu wa nani kukidhi mahitaji ya watoto katika ngazi hii?**
- **Je, ni wapi tunaona kiwango hiki cha hitaji hakitimizwi katika familia za leo?**
- **Wazazi/familia wanawezaje kusaidia kukidhi mahitaji ya watoto wao katika kiwango hiki?**

Baada ya dakika tano, vikundi vinaweza kubadilishana mawazo kwa ufupi.)

Kadiri mahitaji ya watoto yanavyotimizwa katika kila ngazi, wanaweza kukua hadi ngazi inayofuata. Ikiwa kuna mahitaji makubwa ambayo

hayajafikiwa katika ngazi yoyote, inakuwa vigumu sana na **haiwezekani, kwa mtoto kukua kikamilifu**.

UMUHIMU WA KIAMBATISHO

Dakika 10

Wazazi, walezi wa msingi wa watoto, wana wajibu mkubwa zaidi katika kukidhi mahitaji ya msingi ya watoto. Lakini kulea ni zaidi ya kutoa mahitaji. Uhusiano ambao wazazi walio nao na watoto wao utaathiri watoto kwa undani zaidi kuliko ule wa mtu mwingine yeyote, kwa hivyo wazazi wanapaswa kuchukua kwa uzito jukumu lao la kuwalea watoto wao, hasa kuwasaidia watoto kustawisha uhusiano mkubwa katika miezi michache ya kwanza ya maisha.

Mshikamano ni kifungo cha kina kinachotokea kati ya mzazi na mtoto hasa katika miaka miwili ya kwanza ya maisha. Mama, baba au walezi wa msingi hushiriki katika msururu wa mwingiliano na mtoto wao ambapo hutoa upendo, usalama, chakula, na mahitaji mengine yanamsingi.

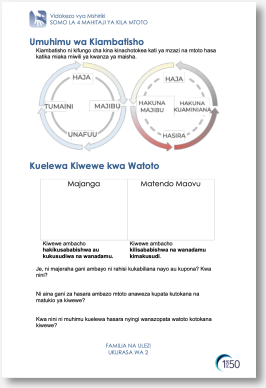
Vidokezo vya Mihiri
SOMO LA 4 MAHITAJI YA KILA MTOTO

Umuhimu wa Kiambatisho
Kiambatisho ni kifungo cha kina kinachotokea kati ya mzazi na mtoto hasa katika miaka miwili ya kwanza ya maisha.

Kuelewa Kiwewe kwa Watoto

Majanga	Matendo Maovu
Kiwewe ambacho **hakikusabisheshwa au kukusaidiwa na wanadamu.**	Kiwewe ambacho **kilisababishwa na wanadamu kimakusudi.**

Je, ni majeraha gani ambayo ni rahisi kukabiliana nayo au kupona? Kwa nini?

Ni aina gani za hasara ambazo mtoto anaweza kupata kutokana na matukio ya kiwewe?

Kwa nini ni muhimu kuelewa hasara nyingi wanazopata watoto kotokana kiwewe?

FAMILIA NA ULEZI
UKURASA WA 2

(Onyesha mzazi akiwa amemshika mtoto wake mchanga: Mdoli wa ukubwa wa mtoto mchanga ili uweze kutazama machoni pa mtoto. Jifanye unamtazama mtoto usoni, tabasamu, na zungumza na mtoto. Kisha muweka mtoto chini kwa upole.)

Kwa mara, mtoto hupata usumbufu au **haja** na kwa kawaida hulia. **Mzazi anafanya nini?**

(Jibu jinsi mzazi angejibu: mnyanyue mtoto, tangamana naye, kumtazama kwa macho, kuzungumza naye na kumtuliza.)

Mzazi **hujibu** kwa kutoa mahitaji ambayo mtoto anaweza kuwa nayo (chakula, usafi, uangalifu, kumshugulikia,). Kwa kufanya haya mtoto hupata **misaada:** yeye hutulia na kuanza kuingiliana na mzazi. Mzunguko huanza tena mtoto anapopata hitaji. Mzunguko huu unaporudiwa mara maelfu katika mwaka wa kwanza wa maisha ya mtoto, uhusiano ulioshikamanishwa kwa **usalama** hukua/uhusiano wa mtoto kuamini ulinzi wa mzazi.

(Pamoja angalieni mduara wa kwanza wa mshikamano na urudie onyesho kwa kupitia pointi zinazozunguka duara: hitaji, jibu, unafuu, uaminifu.)

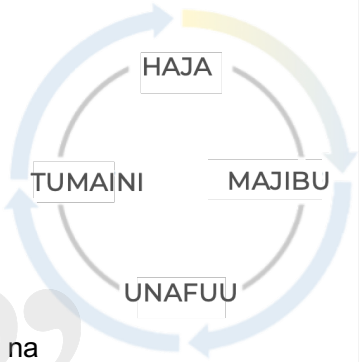

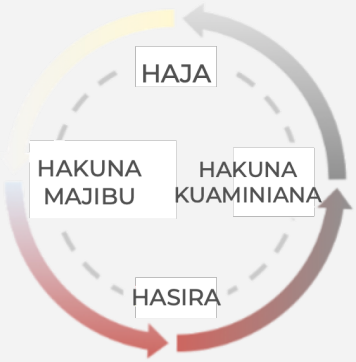

Ni muhimu kutambua kwamba **jibu** la mzazi husaidia **uaminifu** kukua. Mzazi anaweza kukidhi mahitaji ya mtoto kwa chakula au faraja, lakini pia huonyesha uhusiano mzuri kwa njia ya kugusa, kutazamana kwa macho, tabasamu, maneno na kutaniana, au kucheza.

(Zungumzia duara ya pili.) Ata hivyo, mzazi akikosa kushugulikia mahitaji ya mtoto au ashugulike bila umakini,mtoto atawacha kulia/kuteta lakini hasira ya

ndani ya moyo wa mtoto itaanza kukua. Hali hii itakavyoendelea, mtoto ataelewa kuwa hawezi kumwamini mzazi/mlezi.

Ni katika hali gani mtoto anaweza kukabiliwa na majibu yasiyolingana kutoka kwa mzazi au walezi? (Majibu yanaweza kujumuisha: ugonjwa wa wazazi, shughuli nyingi na kazi au watoto wengine, umaskini uliokithiri, nyumba ya watoto yatima, ukosefu wa ujuzi wa uzazi, uraibu.)

Iwapo mtoto atasalia katika muundo wa jibu la kutofautiana au la bila kuaminiwa, mtoto anaweza kuendeleza tabia mbaya na kuwa na shida ya kuamini au kushikamana na wengine katika siku zijazo. Mtoto anaweza kujiondoa na kujitenga na jamii. Kwa upande mwingine, mtoto anaweza kushikamana kwa urahisi na mtu yeyote anayempa uangalifu, hii inaweza kuwa hatari, kwa kuwa mtoto anaweza kudanganywa, kuuzwa, au kuharibu mahusiano.

Kuaminiana ni msingi wa mahusiano yote ya baadaye ya mtoto. Kinga ni bora kuliko tiba. Kwa hivyo ni muhimu sana kwa wazazi kuzingatia kujenga uhusiano na watoto wao wachanga/wadogo kwa kuwapa chakula, faraja, mguso, kuwatazama kwa macho, na kuwachangamsha.

Kupitia kujenga uhusiano na kushikamana, wazazi wanaweza kusaidia kukidhi mahitaji ya watoto wao. Hata hivyo, mtoto anapopatwa na tukio la kutisha, mahitaji yake huwa makubwa zaidi.

KUELEWA KIWEWE KWA WATOTO

Dakika 15

Fikiria tukio la kutisha ulilopata, kama vile ajali, maafa, kufiwa na mpendwa ghafla, ugonjwa,... **Je, ni athari gani ulizopata katika mwili wako, hisia, mawazo, matendo na mahusiano?**
(Ruhusu washiriki kushiriki mawazo yao katika vikundi vya watu wawili wawili kwa dakika mbili hadi tatu.)

Kiwewe hutokea wakati tukio la ghafla, lisilo la kawaida, hutokea. Watoto wanapopatwa na kiwewe, matukio haya makali hulemea uwezo wao wa kukabiliana na mawazo, hisia na mabadiliko ya kimwili. Inaweza kuwaacha watoto wakiwa wanyonge na wasioweza kudhibitiwa.

Matukio ya kutisha tuliyoshiriki yamegawanywa katika makundi mawili:
Majanga,
na **Matendo Maovu.** (Waalike washiriki kuchora alama zao wenyewe za kueleza matukio hii. Kisha jadili mifano ya kila mchoro.)

- **Majanga**: Kiwewe ambacho **hakikusababishwa au kukusudiwa na binadamu:** mafuriko, matetemeko ya ardhi, moto, magonjwa, ajali, vifo.
- **Matendo Maovu** (Ukatili): Kiwewe ambacho **kilisababishwa na wanadamu kimakusudi:** milipuko ya mabomu, vita, unyanyasaji wa kimwili na kiakili, ubakaji, vurugu, uhalifu, utekwaji nyara, kupuuzwa.

Je, ni majeraha gani ambayo ni rahisi kukabiliana nayo au kupona? Kwa nini?
Kiwewe kutokana na matendo maovu huharibu imani ya msingi ya mtoto kati ya wanadamu. Ikiwa mtoto alikua na uhusiano wa karibu na yule mtu

mkiukaji/aliyetenda unyama, basi kutakua na uharibifu mkubwa kwa yule mtoto. Ndio maana matendo maovu kama vile unyanyasaji katika familia ni kiwewe kikubwa kwa mtoto kuliko majanga kutoka nje.

> Wakati kiwewe kinapotokea, kuna aina fulani ya hasara kila wakati. **Ni aina gani za hasara ambazo mtoto anaweza kupata kutokana na matukio ya kiwewe?**

(Chambueni majibu pamoja. Majibu yanaweza kujumuisha):

- Mahitaji ya kimsingi
- Familia au marafiki
- Nyumbani, nchi
- Ukawaida
- Utambulisho, hadhi, nafasi, au fursa
- Kutojua
- Matumizi ya mwili au hisia
- Kuaminika na usalama
- Imani, tumaini, ndoto
- Uadilifu wa kibinafsi/kujiheshimu

> **Kwa nini ni muhimu kuelewa hasara/upungufu wanaopata watoto katika hali ya kiwewe?**

Katika visa vya misiba, mara nyingi wazazi hufahamu mtoto wao amepata hasara, ingawa huenda hawajui ni kwa kiasi gani mtoto ameathiriwa na kiwewe hicho. Katika kesi ya matendo maovu, kama vile unyanyasaji wa kijinsia na jamaa, wazazi wanaweza hata hawajui kuwa kiwewe kimetokea. Kwa vyovyote vile, ni muhimu kwa wazazi kufahamu viashiria vya kiwewe kwa watoto ili kumpa mtoto wao msaada anaohitaji.

(Wagawe washiriki katika vikundi vya watu wanne au watano. Vikundi vifikirie kuhusu "mtoto mwenye tatizo" la kawaida katika jamii yao na baadhi ya tabia na hisia anazoweza kuwa nazo. Waalike washiriki kuangalia orodha, "Viashiria vya Kiwewe kwa Watoto," na uweke alama kabla ya kila kipengee cha mstari kinachoonyesha "mtoto wao mwenye matatizo.")

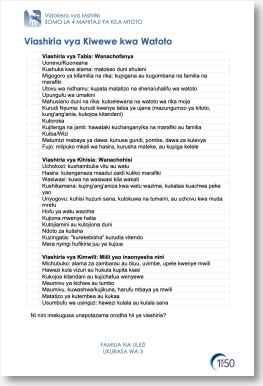
Vidokezo vya Mshiriki
SOMO LA 4 MAHITAJI YA KILA MTOTO

Viashiria vya Kiwewe kwa Watoto

Viashiria vya Tabia: Wanachofanya
Uoneaji/Kufinyiliana
Kushuka kwa alama: matokeo duni shuleni
Migogoro ya kifamilia na rika: kupigana au kugombana na familia na marafiki
Utovu wa nidhamu: kupata matatizo na sheria/uhalifu wa watoto
Upungufu wa umakini
Mahusiano duni na rika: kutoelewana na watoto wa rika moja
Kurudi Nyuma: kurudi kwenye tabia ya ujana (mazungumzo ya kitoto, kung'ang'ania, kukojoa kitandani)
Kutoroka
Kujitenga na jamii: hawataki kuchanganyika na marafiki au familia
Kuiba/Wizi
Matumizi mabaya ya dawa: kunusa gundi, pombe, dawa za kulevya
Fujo: mlipuko mkali wa hasira, kurusha mateke, au kupiga kelele

Viashiria vya Kihisia: Wanachohisi
Uchokozi: kushambulia vitu au watu
Hasira: kutengeneza maadui zaidi kuliko marafiki
Wasiwasi: kuwa na wasiwasi kila wakati
Kushikamana: kujing'ang'aniza kwa watu wazima, kukataa kuachwa peke yao
Unyogovu: kuhisi huzuni sana, kutokuwa na tumaini, au uchovu kwa muda mrefu
Hofu ya watu wazima
Kujiona mwenye hatia
Kutojamini au kutojiona duni
Ndoto za kutisha
Kujingella: "kumkebelisha" kunyata vitendo
Mara nyingi huficha juu ya kujisa

Viashiria vya Kimwili: Mili yao inaonyesha nini
Michubuko: alama za zambarau au bluu, uvimbe, upele kwenye mwili
Hawezi kula vizuri au hukula kupita kiasi
Kukojoa kitandani au kujichafua wenyewe
Maumivu ya kichwa au tumbo
Maumivu, kuwashwa/kujikuna, harufu mbaya ya mwili
Matatizo ya kutembea au kukaa
Ukurtofu wa usingizi: haweziI kulala au kulala sana

Ni nini imekuguza unapotazama orodha hii ya viashiria?

FAMILIA NA ULEZI
UKURASA WA 3

	Viashiria vya Tabia: WanachoFANYA
	Kuoneana/Kufinyiliana
	Kushuka kwa alama katika masomo: alama duni shuleni
	Migogoro ya kifamilia na rika: kupigana au kugombana na familia na marafiki
	Utovu wa nidhamu: kupata matatizo na sheria/uhalifu wa watoto
	Upungufu wa umakini
	Mahusiano duni na rika: kutopatana na watoto wa rika moja
	Kurudi nyuma: kurudi kwenye tabia ya ujana (mazungumzo ya mtoto, kung'ang'ania, kukojoa kitandani)
	Kutoroka
	Kujitenga na jamii: hawataki kuchanganyika na marafiki au familia
	Kuiba/wizi
	Matumizi mabaya ya dawa: kunusa gundi, pombe, dawa za kulevya
	Fujo: mlipuko mkali wa hasira, kurusha mateke, au kupiga kelele
	Viashiria vya Kihisia: WANACHOHISI
	Uchokozi: kushambulia vitu au watu
	Hasira: kutengeneza maadui zaidi kuliko marafiki
	Wasiwasi: kuwa na wasiwasi na hofu kila wakati
	Kushikamana: kujing'ang'aniza kwa watu wazima, kukataa kuachwa peke yao
	Unyogovu: kuhisi huzuni sana, kutokuwa na tumaini, au uchovu kwa muda mrefu
	Hofu ya watu wazima
	Hujiona wenye hatia

Kumbuka: Kuwa mwangalifu kwa uongozi wa Roho. Kuzungumza kuhusu kiwewe kwa watoto kunaweza kuchochea hisia kwa wazazi ambao wanapitia hili na watoto au kwa washiriki ambao wanapata kiwewe

	Kutojiamini au kujiona duni
	Ndoto za kutisha
	Kuzingatia: "kurekebisha" , kurudia vitendo
	Mara nyingi hufikiria kujiua
	Viashiria vya Kimwili: MIILI yao inaonyesha nini
	Michubuko: alama za zambarau au bluu, uvimbe, upele kwenye mwili
	Hamna hamu ya kula vizuri au kula kupita kiasi
	Kukojoa kitandani au kujichafua wenyewe
	Maumivu ya kichwa au tumbo
	Uchungu, kujikunakuna, mwili kunuka vibaya
	Matatizo ya kutembea au kukaa
	Usumbufu wa usingizi: hawezi kulala au kulala sana

Orodha hii ni orodha ya viashiria vya kawaida vya kiwewe kwa watoto. Ni rahisi kuona/kufikiria tabia pekee na kisha kuwataja watoto kuwa “watukutu,” au “watoto wenye matatizo.” Ukweli ni kwamba mara nyingi wanahitaji kupendwa na kukubalika, kwa sababu wanaonyesha tu dalili za ukuu wa kiwewe.

Ni nini kimekugusa unapotazama orodha hii ya viashiria?
Kuwepo kwa moja au zaidi ya viashiria hivi haimaanishi kuwa kiwewe kimetokea, lakini kuwepo kwa viashiria kadhaa unaweza kumaanisha aina fulani ya uingiliaji kati/msaada inahitajika. Kumbuka kila mtoto na kila hali ni tofauti wakati wa kukabiliana na kiwewe.

Wazazi wanapoona tabia hizi kwa watoto wao, wanapaswa kufanya nini? Kukabiliana na kiwewe sio rahisi na kunaweza kuhitaji ushauri wa kitaalamu. Hata hivyo, kuna hatua rahisi ambazo watu wazima wanaweza kuchukua ambazo zinaweza kumsaidia mtoto katika kushughulika na kupona kutokana na kiwewe.

KUWASAIDIA WATOTO KUKABILIANA NA KIWEWE

Dakika 20

Soma Zaburi 34:17-18. Mungu anawajali watoto waliopatwa na kiwewe. Anaona maumivu na machozi yao. Na mara nyingi anatutumia kuokoa watoto wanaoumia na kuwasogeza kuelekea kwenye uponyaji..

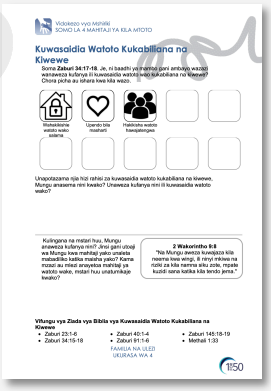
Vidokezo vyo MIFANI
SOMO LA 4 MAHITAJI YA KILA MTOTO

Kuwasaidia Watoto Kukabiliana na Kiwewe

Soma **Zaburi 34:17-18**. Je, ni baadhi ya mifano gani anavyo watoto wanaweza kufanya ili kuwasaidia watoto wao kukabiliana na kiwewe? Chora picha au ishara kwa kila wazo.

Kuwasiliana watoto wako sisiana | Upendo bila masharti | Haikisha watoto kawajalengwa

Unapotazama njia hizi rahisi za kuwasaidia watoto kukabiliana na kiwewe. Mungu anasema nini kwako? Unaweza kufanya nini ili kuwasaidia watoto wako?

Kulingana na mitari huu, Mungu anaweza kufanya nini? Jinsi gani utoaji wa Mungu kwa mahitaji yako unaweza kukusaidia kwaliza maisha yako? Je kama mitari ili ni ya kweli, mahitaji ya watoto wako, mitari huu unakuhakikiza kwako?

2 Wakorintho 9:8
"Na Mungu awezaa kuwapa kila neema kubwa ili mpate kwa kila kitu mpate kila jitihi, mpate kuzidi sana katika kila tendo jema."

Vitungu vya Ziada vya Biblia vya Kuwasaidia Watoto Kukabiliana na Kiwewe
- Zaburi 23:1-6
- Zaburi 34:18-18
- Zaburi 40:1-4
- Zaburi 91:1-6
- Zaburi 145:18-19
- Methali 1:33

FAMILIA NA ULEZI
UKURASA WA 4

1FOR50

(Wagawe washiriki katika vikundi vya watu watatu hadi watano na uwape kila kikundi karatasi kadhaa. Uliza vikundi kujadili **mambo ya vitendo ambayo wazazi wanaweza kufanya ili kuwasaidia watoto wao kukabiliana na kiwewe.** Kisha wanapaswa **kuchora picha au ishara kwa kila wazo kwenye karatasi ambazo zimetolewa.** Chagua mojawapo ya picha/mawazo kutoka kwenye orodha iliyo hapa chini ili kufanya kama mfano pamoja. Waambie waweke kila ishara kwenye karatasi tofauti.

Baada ya dakika kumi, waambie vikundi vije pamoja. Waalike watu wawili waliojitolea kushika kamba mbele ya kikundi.)

Kama unavyo weza kupanua kamba au njia ya kuokoa kwa rafiki ambaye ameumia mguu wakati akipanda mlima, tunaweza kupanua kamba ya kusaidia kwa watoto wetu wanapopatwa na kiwewe.

(Waambie vikundi vishiriki wazo moja la wakati na kuambatanisha kadi yao ya picha kwenye kamba kwa kutumia vigingi vya nguo au klipu. Himiza vikundi kushiriki mawazo tofauti. Hakikisha umejumuisha mawazo kutoka kwenye orodha ifuatayo.)

Wahakikishie watoto wako salama. Wajulishe watu wazima wanaowaamini wanadhibiti hali hiyo na watahakikisha hakuna madhara yanayowapata.

Upendo bila masharti. Kupitia maneno yako na mapenzi ya kimwili yanayofaa, mhakikishie mtoto wako kwamba upendo wako kwake haujabadilika.

Hakikisha watoto hawajatengwa. Ni muhimu kwa watoto wanaopatwa na kiwewe kuwa katika mazingira ya upendo na salama. Tumia muda zaidi pamoja nao.

Kukiri kwamba kiwewe kimetokea na kumthibitisha mtoto. Usikatae au kujaribu kuficha. Mara nyingi watoto na vijana wanahisi kulaumiwa juu ya tukio lililotokea. Wahakikishie watoto kwamba tukio hilo la kutisha halikuwa kosa lao.

Rudi kwenye shughuli za kawaida kwa taratibu haraka iwezekanavyo. Jaribu kuweka ratiba za familia za kula, kucheza, kulala, na kufanya kazi za nyumbani ili kuwasaidia watoto kujisikia salama zaidi.

Kuwa mpole na mwenye neema. Mara nyingi watu wazima hawaelewi kuwa watoto wanaweza kuwa na athari ya kiwewe kwa matukio ambayo hayawezi kuonekana kuwa ya kiwewe kwao. Chukua wasiwasi wa watoto kwa uzito na jitahidi kudhibiti hisia zako mwenyewe.

Omba. Kuomba msaada wa Mungu na uponyaji. Soma hadithi za Biblia pamoja zinazogusa utoaji, utunzaji, na huruma ya Mungu. Kisha, mshukuru Mungu kwa ukweli, tabia na ahadi zake.

Wahimize watoto kuzungumza kuhusu matukio ya kiwewe bila kuwalazimisha. Ikibidi, mtie moyo mtoto azungumze na mshauri unayemwamini.

Sikiliza kwa subira bila kukosolewa wala kuhukumu. Inaweza kuwa vigumu kwa watu wazima kusikia watoto wakirudia maelezo ya tukio hilo, lakini uwe na subira na uwaache wazungumze.

Jibu maswali ya watoto kwa maneno ambayo wanaweza kuelewa. Wahimize watoto kuuliza maswali ikiwa kuna jambo ambalo hawaelewi.

Tathmini jinsi unavyoadhibu utovu wa nidhamu. Labda kile ambacho kingeweza kuchukuliwa kuwa tabia mbaya ni dalili tu au jibu la kiwewe. Je, mabadiliko yanahitajika kufanywa?

Wajulishe walimu wa watoto kuhusu tukio hilo la kutisha. Waulize walimu wakuambie kama kuna mabadiliko ya ghafla katika tabia au matokeo shuleni.

Kumbuka kwamba uponyaji kutoka kwa kiwewe huchukua muda, mchakato na kazi ya Roho Mtakatifu. Uwe na subira, ukimwamini Bwana Mungu kufanyia kazi uponyaji wake katika mtoto wako.

Unapotazama njia hizi rahisi za kuwasaidia watoto kukabiliana na kiwewe, Mungu anasema nini kwako? Unaweza kufanya nini ili kuwasaidia watoto wako?

(Ruhusu washiriki kutafakari na kuandika majibu yao katika maelezo ya washiriki.)

KUMALIZA

dakika 5

Soma na utafakari **2 Wakorintho 9:8.**

- **Kulingana na mstari huu, Mungu anaweza kufanya nini?**
- **Ni kwa jinsi gani majibu ya Mungu kwa mahitaji yako yanaleta mabadiliko katika maisha yako?**
- **Kama mzazi au mlezi anayetimiza mahitaji ya watoto wako, mstari huu unatumikaje kwako?**

(Fungeni kwa kuomba wawili wawili, mkimwomba Mungu atusaidie tunapokidhi mahitaji ya watoto wetu.)

2 Wakorintho 9:8
Na Mungu aweza kuwajaza kila neema kwa wingi, ili ninyi mkiwa na riziki za kila namna siku zote, mpate kuzidi sana katika kila tendo jema.

Vifungu vya Ziada vya Biblia vya Kuwasaidia Watoto Kukabiliana na Kiwewe

- Zaburi 23:1-6
- Zaburi 34:15-18
- Zaburi 40:1-4
- Zaburi 91:1-6
- Zaburi 145:18-19
- Methali 1:33
- Isaya 41:10
- Isaya 53:5
- Isaya 61:1-8
- Maombolezo 3:21-23
- Luka 15:3-32
- 2 Wakorintho 5:17, 21
- Wafilipi 3:7-11
- Waebrania 10:32-36
- 1 Petro 5:6-7